

סיכום פעילות הפורום בשנת הלימודים תשפ"א

שם הפורום: אתיקה ומשמעת במוסדות להשכלה גבוהה ולהכשרת מורים

מרכזת: ד"ר ניבי גל-אריאלי, עו"ד, אורנים – מכללה אקדמית לחינוך

מבוא

אתיקה של תחומי עשייה אנושית, הקרויה בספרות "אתיקה מעשית" או "אתיקה מקצועית", עוסקת בכללים ובפעולות המהווים את ה"עשייה טובה" בתחום עיסוק כלשהו. ככל קודקס, גם לזה של האתיקה בתחומי העיסוק מתלוות סנקציות; עניין זה מביא לא אחת לטשטוש גבולות בין תקנון אתיקה לתקנון משמעת של גופים וארגונים.

שטטוש גבולות זה מקבל משמעות מיוחדת באקדמיה, ובמיוחד באקדמיה העוסקת בחינוך, משתי סיבות עיקריות: האחת – מרכזיות הקולגיאליות כערך האקדמיה, לדוגמה בבחירת בעלי תפקידים, מתן משרת קביעות בחלק מהמוסדות ותהליכי שיפוט בכתבי עת. האחרת – היות "ההתנהגות הראויה" יעד של עצם העיסוק הממוסד בחינוך.

שני אלה עומדים לעת הזאת במבחן, עם החלפתם ההדרגתית של מנגנונים קולגיאליים באקדמיה במנגנונים הירארכיים, ועם חדירת מנגנוני שוק למערכות המסדירות את האקדמיה.

בחינת ההתנהגות האתית, ההתבוננות בחילופין בין כללי אתיקה לדין משמעתי באקדמיה, על רקע השינויים הללו – היא מבחן ואתגר, והיא שעומדת במרכז העיסוק של הפורום.

מטרות הפורום

- * ליבון וביורור של מושג האתיקה במוסד האקדמי; בירור האבחנות וההפרדות בין האתיקה לבין המשמעת, על יסוד ידע שקיים בתחום ובסיוע מושגי המפתח המשמשים בכתובה ובדין אודותיו.
- * סיוע לבעלי תפקידי ניהול בדרגי הביניים במוסדות האקדמיים בהתנהלות בסוגיות משמעת ואתיקה, מול כפיפים ומול סטודנטים, באמצעות בחינה של מקרים שיביאו המשתתפים להתלבטות משותפת עם עמיתיהם ממוסדות שונים.
- * הפקת נייר עמדה שעשוי לשמש גופים אקדמיים בקובעם תקנונים בנושאי אתיקה ובנושאי משמעת.

סיכום הפעילות בשנת הלימודים תשפ"א

עמידה ביעדים שהוצבו לשנת הלימודים תשפ"א – פירוט נושאי העיסוק

אתיקה במחקר והנחלתה לסטודנטים

* הופק דף הנחיות מרוכז, לשימוש מנחים (מצורף).

* נערך יום עיון בהשתתפות כ-60 מנחי סמינריונים מהמכללות

* קניין רוחני באקדמיה

* נערך יום עיון בשיתוף הפורום לכתובה אקדמית והתמחות "יוצרים כתיבה", בהשתתפות כ-130 חברי סגל ממכללות שונות (הזמנת האירוע מצורפת).

אתיקה במדידה והערכה – במערכת החינוך

* בחינה של רכיבי ההערכה והשימוש בהם במוסדות להשכלה גבוהה, והנחלת עקרונות אתיים במדידה והערכה, לפרחי הוראה.

הדין הפלילי, הדין המשמעתי, קוד אתי במערכות חינוך

- * הוצגו שלוש מערכות הדין ועמידה על האבחנות ביניהן.
- * נדונה שאלת הסנקציה – כלפי סטודנטים וכלפי חברי סגל (כסוגיות נפרדות) במוסדות אקדמיים.
- * נבחן מקומו של הדין במשמעת ובענישה במוסדות חינוך.
- * נושא מורכב זה יועמק בפעילות הפורום המתוכננת לשנה הבאה.

מרצים אורחים

פרופ' מירה קרניאלי, יו"ר ועדת המחקר במופ"ת ויו"ר ועדת האתיקה של המחקר במכללת אורנים (17.11.2020)
מר רוני אמיתי, ראש תחום רגולציה בלשכת המדען הראשי במשרד החינוך; מפגש בנושא מחקרי פעולה של סטודנטים במכללות להכשרת מורים (15.12.2020)
במסגרת יום העיון "קניין רוחני באקדמיה" (9.2.2021):

- * פרופ' מרים מרקוביץ-ביטון, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, מומחית לקניין רוחני ודיני קניין.
- * ד"ר עידו ליטמנוביץ, מנחה בתוכנית "יוצרים כתיבה" בביה"ס להתמחויות במכון מופ"ת, חוקר סוגיות פדגוגיות.
- * עו"ד שרון ברשטלינג-כ"ץ, מנהלת המחלקה המשפטית (במשותף) בארגון העובדים "כוח לעובדים", מלווה את ענף ההשכלה הגבוהה בארגון.
- * מר ערן ציובן, ראש צוות פדגוגיה דיגיטלית, מכון מופ"ת.

ד"ר ליאת יוספסברג בן-יהושע, מנהלת מרכז המידע הבין-מכללתי, מכון מופ"ת, עורכת ראשית של אסופת הקודים בחינוך והוראה (1.3.2021)

ד"ר איריס וגנר-גרשגורן, מרצה בתוכניות התואר השני של הוראת המדעים ומנהיגות בחינוך ומרכזת תחום סקרי הוראה במכללה האקדמית לחינוך אורנים (6.4.2021).

מסמכים ותוצרים שפותחו בפורום

- * מסמך תמציתי מנחה: "[התנהלות אתית במרחב המחקרי טרם ביצוע המחקר](#)" – מופיע בדף הפורום באתר, מיועד למנחי סמינריונים ועבודת גמר במכללות

תוכנית כללית של הפורום לשנת הלימודים תשפ"ב

בשנת תשפ"ב יפעל הפורום תחת הכותרת: אתיקה ומשמעת במוסדות להשכלה גבוהה ולהכשרת מורים – פורום קהילה מסייעת.

התוכנית היא לפעול כסדנה, שמשתתפים בה בעלי תפקידים העוסקים במכללותיהם במשמעת ואתיקה; דקאני סטודנטים; ממונות על הטרדה מינית במכללות; ראשי חוגים או תוכניות שיש להם תפקידים הנוגעים בנושא;

רקטורים. המשתתפים ישמשו קהילה לליבון סוגיות קונקרטיות שהם עצמם יביאו, מתוך ניסיונם ותוך כדי התמודדות של המכללה עימן. הפורום ישמש קהילה מסייעת למכללות, בסוגיות אתיות.

בכוונתנו לפתוח את השנה ביום עיון בנושא: אתגר הטיפול במשמעת ואתיקה מול תפיסת הלקוח במוסדות לחינוך ולהשכלה.

המועד הרצוי למפגש: 12.10.2021

מועדי המפגשים המתוכננים בתשפ"ב

24.5.2022 ; 26.4.2022 ; 22.3.2022 ; 15.2.2022 ; 11.1.2022 ; 14.12.2021 ; 16.11.2021 ; 12.10.2021

בברכה,

(... - זאריאלי)

ד"ר ניבי גל-אריאלי, עו"ד

מרכזת הפורום